

УДК: 93/94(575.2) (04)

**СОВЕТ БИЙЛИГИНИН 1917–1927-ЖЖ. БОРБОРДУК АЗИЯДАГЫ
ТЕРРИТОРИАЛДЫК-АДМИНИСТРАТИВДИК САЯСАТЫ**

Ботобаев К.К.
изденүүчү

**ТЕРРИТОРИАЛЬНО-АДМИНИСТРАТИВНАЯ ПОЛИТИКА СОВЕТСКОЙ ВЛАСТИ
В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ В 1917-1927 ГГ.**

Ботобаев К.К.
соискатель

**TERRITORIAL AND ADMINISTRATIVE POLICY OF THE SOVIET GOVERNMENT
IN CENTRAL ASIA IN 1917-1927**

Botobaev K.K.
applicant

*КР УИАнын Б.Жамгерчинов атындагы Тарых, археология жана этнология институту
Институт истории, археологии и этнологии им.Б.Джамгерчинова НАН КР
Institute of History, archaeology and Ethnology named after B.Dzhamgerchinov of the NAS KR*

Аннотация. Макалада Совет өкмөтүнүн административдик башкаруу саясаты, Борбордук Азиядагы улуттук-аймактык жиктешүү процесси архивдик материалдардын негизинде талдоого алынган. Автор 1917-ж. Орусияда ишке ашкан Октябрь ыңкылабынан кийин деле аймакта административдик реформалар дароо эле ишке ашпагандыгын, жер-жерлерде мурунку аймактык система сакталып калгандыгын баса белгилейт. Түркстан аймагында улуттук республикаларды түзүү, жаңы административдик түзүлүштөрдү негиздөө саясаты 1924-жылдан баштап жүргүзүлгөндүгүнө карабай, бөлүштүрүү жараяны бир нече жыл мурун эле башталып, борбор тарабынан жергиликтүү элдин өзгөчөлүгүн эске албай аныкталган. Жалпысынан алып караганда большевиктер өзүнүн алгачкы башкаруу жылдарында советтердин бийлигин чыңдоо менен алектенишип, мурунку аймактык-административдик бирдиктерди жоюшкан эмес. Ага ачык мисал падышалык Орусиянын мезгилиндеги болуштук башкаруу системасынын сакталып калуусун атоого болот. Мында болгону болуштуктардын санын азайтып, алардын ээлеген аймагын кеңейтүүгө аракеттер жасалган. 1920-жж. баш ченинен тартып мурунку губерниялардын, аскердик облустардын аттары өзгөрүп, алардын аянттары өзгөрө баштаган. Мунун баары борбордук бийликтин таасирин жер-жерлерлерде бекемдөө, борборлоштурулган бийлик системасын чыңдоо жана бирдиктүү элдик чарбаны түзүү максатында ишке ашырылган.

1924-1927-жж. Борбордук Азияны (Түркстанды) улуттук республикаларга бөлүү боюнча комиссиялардын ишмердүүлүгү, аймактагы жаңы түзүлгөн этно-территориалдык абал, бул процесстеги карама-каршылыктуу, чечилбеген бир топ маселелер терең талдоого алынып, кетирилген мүчүлүштүктөр фактылык, документалдык материалдардын негизинде ачылып берилген.

Негизги сөздөр: мамлекет, административдик-аймактык реформа, улуттук жиктешүү, саясат, Совет бийлиги, Борбордук Азия, чек ара, де-юре, де-факто, жер бөлүштүрүү комиссиясы, волосттук башкаруу системасы, жаңы экономикалык саясат.

Аннотация. В статье на основе архивных материалов анализируется административно-управленческая политика советского правительства, политика национально-территориального разделения в Центральной Азии. Автор отмечает, что после Октябрьской революции 1917 г. в регионе сохранилась прежняя административно-территориальная система управления. Политика создания национальных республик и установления новых административных структур в Туркестанской области проводилась с 1924 года, но процесс разделения региона по национальному признаку начался раньше и полностью решался в центре без учета местной специфики. В целом в первые годы своего правления большевики занимались укреплением власти Советов и не упраздняли прежние территориально-административные единицы. Примером является сохранение системы местного управления, оставшейся со времен царской России: волостная система управления продолжала существовать, но в ином виде, то есть их количество сократилось, а площадь увеличилась. Начиная с 1920-х годов стали меняться названия бывших губерний и военных округов, и территориальное управление в Туркестане кардинально изменилось. Все эти нововведения осуществлялись с целью усиления влияния центральной власти на местах, укрепления централизованной системы управления и создания единого народного хозяйства.

Автор провел углубленный анализ деятельности комиссий по разделу Центральной Азии (Туркестана) на национальные республики в 1924-1927 годах, вновь создавшейся этнотерриториальной ситуации в регионе, ряда противоречивых действий в этом процессе, а также попытался выявить допущенные ошибки на основе документальных материалов.

Ключевые слова: государство, административно-территориальное деление, национальное деление, политика, Советская власть, Средняя Азия, граница, де-юре, де-факто, комиссия по земельному размежеванию, волостная система управления, новая экономическая политика.

Abstract. The article analyzes the administrative and managerial policy of the Soviet government, the policy of national-territorial division in Central Asia on the basis of archival materials. The author notes that after the October Revolution of 1917, the former administrative and territorial management system remained in the region. The policy of creating national republics and establishing new administrative structures in the Turkestan region has been carried out since 1924, but the process of dividing the region along ethnic lines began earlier and was completely solved in the center without taking into account local specifics. In general, in the first years of their rule, the Bolsheviks were engaged in strengthening the power of the Soviets and did not abolish the former territorial administrative units. An example is the preservation of the local government system left over from the time of tsarist Russia: the volost management system continued to exist, but in a different form, that is, their number decreased, and the area increased. Since the 1920s, the names of former provinces and military districts began to change, and the territorial administration in Turkestan has changed dramatically. All these innovations were carried out in order to strengthen the influence of the central government on the ground, strengthen the centralized management system and create a unified national economy. The author conducted an in-depth analysis of the activities of the commissions on the division of Central

Asia (Turkestan) into national republics in 1924-1927, the newly created ethnoterritorial situation in the region, a number of contradictory actions in this process, and also tried to identify the mistakes made on the basis of documentary materials.

Keywords: state, administrative-territorial division, national division, politics, Soviet power, Central Asia, border, de jure, de facto, land distribution commission, volost management system, new economic policy.

1917-ж. май айында Орусиянын Убактылуу Өкмөтү тарабынан “Волостук башкаруунун убактылуу Жобосу” (“Временное Положение о волостном земском управлении”) кабыл алынган, бирок анын ишке ашырылышына өлкөдө башталган жарандык согуш тоскоол болгон. Болуштук аткаруу комитеттери бийликтин маанилүү түзүмдөрү болгондугуна карабай, жогорудан берилген тапшырмаларды, көрсөтмөлөрдү гана аткаруу менен чектелишкен.

1917-жылдагы Октябрь революциясынан кийин деле Орусиянын бүт аймактарында, анын ичинде Борбордук Азияда (Түркстанда)¹ да падышалык бийликтин баштапкы административдик бирдиктери сакталып калган жана жер-жерлерде алгачкы эле бийлик түзүмдөрү иш жүргүзгөн, болгону жетекчилик, түзүмдөрдүн аталыштары гана өзгөргөн.

Согуштук абал ар бир волосту жана айылдык коомчулукту өзгөчө шартта иштөөнү талап кылган. Ушуга байланыштуу ар бир чоң айылдарда (району жок) өзүнчө волостук бийлик уюштурула баштаган. Жыйынтыгында 1919-жылдын аягында волосттордун саны падышалык Орусиянын мезгилиндегиден да ашып кеткен. Ошол кездеги жергиликтүү бийликтердеги абалды “Волостордун майдалануу мезгили” деп атоого болот.

Белгилей кетчү нерсе волостордун майдаланышына Совнаркомдун 1918-жылдын 27-январында кабыл алган Декрети чоң таасир тийгизген. Аталган расмий чечимге ылайык мамлекеттин түрдүү аймактарында жашаган

элдер өздөрүнүн каалоосуна жана жергиликтүү шартка жараша жаңы волосторду түзүү укуктарына ээ болушкан. Эгерде 1917-жылы өлкөдө 10 606 волост болгон болсо, 1919-жылы бул көрсөткүч 12 000 түзгөн (болжолдуу түрдө 2 миң жаңы волост негизделген) [6.].

Волосттордун майдаланышын токтотууга 1919-жылдын 15-июлунда Совнарком кабыл алган Декрет өзгөчө мааниге ээ. Анткени бул декретте волостторду түзүүдө 10 миңден кем эмес жашоочунун болушу шарт экендиги, ал эми административтик чек араны өзгөртүү НКВДнын гана уруксаты менен болоору белгиленген эле [6. 27-б.].

Жарандык согуштун токтошу жана Жаңы экономикалык саясаттын башталышы менен волосттордун аймактарын жана алардын аппараттарын кайрадан куруу мезгили башталган. Ушуга байланыштуу 1922-жылы волосттор жөнүндө жаңы Жобо кабыл алынган (“Положение о волости”).

Жалпы мамлекеттин масштабындагы чыгашаларды азайтуу, бекем мамлекеттик бюджетке өтүү ж.б. факторлор, бийлик түзүмдөрүн (аппаратты) кыскартууну талап кылган. Совет өкмөтүнүн мындай саясатын ишке ашыруу үчүн волосттордун аймагын кеңейтип, алардын санын азайтыш керек болгон. Натыйжада жалпы СССРде волосттордун аймактары кеңейип, алардын саны кескин кыскартыла баштаган, бул процесс 1926-жылга чейин уланган.

Волостторду чоңойтуу жараясынын алгачкы этабында майдаланган во-

¹Совет мезгилинде Орто Азия деп айтылып келинген аймак азыркы учурда Борбордук Азия түшүнүгү менен алмаштырылган.

лосттор кайрадан бири-бирине кошула башталган, мында эң кызыгы алардын баштапкы чек аралары иш жүзүндө өзгөргөн эмес. Кээ бир губернияларда волосттордун саны 30% чейин кыскартылган.

1917-жылдагы маалымат боюнча волосттордун орточо аянты 441 кв.км., ал эми калкынын саны 12 032 кишини түзгөн болсо, бул көрсөткүч 1922-жылга 413 кв.км, калкынын саны 8 134тү, ал эми 1925-жылга 927 кв. км, калкынын саны 23 591ди түзгөн. Жогорудагы фактылык маалыматтар 1925-жылга карата волосттордун аянты революцияга чейинки мезгилге салыштырмалуу эки эсеге чоңойгондугун тастыктап турат. Мындай көрүнүш РСФСРдын борбордук райондоруна гана тиешелүү экендигин баса белгилеп кетүү абзел. Эгерде революцияга чейин Орусияда бир уездде болжолдуу түрдө 23 волост болгон болсо, 1925-жылы бир уездде 10 гана волост болгон [6. 27-б.].

1918-жылы жаңы түзүлгөн Түркстан АССРи падышалык Россиянын Түркстан аскер-губернаторлугунун: Закаспийский, Самарканд, Семиречинский, Сыр-Дарыя жана Фергана областтарынан турган административдик бөлүнүшүн өзгөртүүсүз түрдө мурастап алган. Түркстан АССРинин аймагында 36 шаар, 31 уезд жана 471 волост болгон. 1920-жылы Амударыя областы түзүлгөн. 1921-жылы Закаспий – Түркмөн облусу, ал эми 1922-жылы Семиреченская – Жетисуу облусу болуп аталган [3. 43-44-бб.].

1922-жылы Түркстан АССРин райондоштуруу жумуштары башталып, тиешелүү комиссиялар өздөрүнө бекирилген иштерди аткара баштаган. Бул иш чараны 1923-жылдын аягына чейин жүзөгө ашыруу мерчемделген. Комиссиялардын негизги жумуштарынын эң маанилүүлөрүнүн бири катары ТАССРдин волосттор боюнча картасын түзүүнү атоого болот. Кыргыз Республикасынын Борбордук архивинде 1920-жылкы Түрккеспу-

бликасынын Статистикалык башкармалыгынын маалыматтарынын, Түркстан аскердик топография бөлүмүнүн картографиялык материалдарынын жана баштагы Көчүрүү башкармасынын материалдарынын негизинде 1922-жылы түзүлгөн Түркстан ССРинин волосттор боюнча картасы сакталып турат (Масштабы 1 англ. дюймда 40 верст болгон) [4.75-76-бб.].

Картада областтардын, уезддердин жана волосттордун чек аралары шарттуу түрдө көрсөтүлүп, алардын аталыштары атайын таблицада келтирилип, ошол мезгилге чейин өзгөргөн волосттор тууралуу маалыматтар келтирилген.

Картада көрсөтүлгөн маалыматка ылайык, 1922-жылга карата Түркстан АССРинин аймагында 36 шаар, 30 уезд жана 460 волост болгон. Анын ичинен биз үчүн эң маанилүүсү Самарканд облусунун Ходжент уездинде Боксо-Исфана жана Чапкулук волосттору, ал эми Фергана областынын Кокон уездинин курамында Лейлек, Нойгут-Кыпчак, Исфара жана Канибадам волосттору болгондугу жана алардын аянттары так көрсөтүлгөндүгүн айтууга болот [6.].

Эгерде биз картада көрсөтүлгөн волосттордун шарттуу чек арасына назар сала турган болсок, анда волосттордун алгачкы чек арасына салыштырмалуу кескин өзгөрүүлөр киргизилгендигин байкоого болот. Мисалы, Чапкулук волостунун чек арасы өзгөртүлүп, анын түндүк тарабы Костакос волостунун аймагында калган. Лейлек жана Нойгут-кыпчак волосторунун түндүк тарабындагы жерлер волосттордун курамына кирбей өзүнчө контур болуп бөлүнүп, картанын кыстармасында бул жерлерди бош жаткан жер аянттары катары көрсөтүлгөн. Ушундай эле көрүнүш Яукесек-Бостон волостунун чек арасында да орун алган.

Карталардагы мындай максаттуу түрдө жасалган өзгөртүүлөр, биздин пикирибизче, болочок Өзбек ССРинин ай-

магын кеңейтүүгө көрүлгөн алдын ала даярдык деп атоого болот. Анткени бир эле мезгилде Исфара волостунун аянты 50 миң гектар аянтка кеңейтилип, анын мурунку Исфара сайын бойлоп кеткен ичке чек арасы өзгөртүлгөн.

Бирок белгилей кетчү нерсе, бул иш чара аягына чейин чыгарылган эмес. Анткени, аны жүзөгө ашыруу мөөнөтү 1923-жылдын аягы деп белгиленген, бирок иш чара 1924-жылдын май айында да бүткөн эмес. Бул мезгилде Түркстан АССРинин аймагында улуттук-аймактык жер бөлүштүрүү компаниясы башталып, Борбордук Азия чөлкөмүндө баштагы областтар, уезддер жана волосттор жоюлуп, жаңы республикалар жана областтар пайда боло баштаган. Ушул себептен 1922-1924-жылдары даярдалган Түркстан АССРин райондоштуруунун материалдары эч жерде бекитилбей калган. Ошолордун катарында жогоруда биз белгилеген картографиялык материал да тиешелүү укуктук-ченемдик процедурадан өткөн эмес.

Дагы бир өзгөчө баса белгилеп кетчү жагдай, Түркстан АССРин райондоштурууга катышкан комиссиянын мүчөлөрү, кийин Борбордук Азиядагы улутуна карата жер бөлүштүрүүдөгү негизги комиссиялардын бири болгон Аймактык комиссиянын курамында иш алып барышкан. Алар баштагы, болочок Өзбек ССРинин аймагын кеңейтүү боюнча ой максаттарын ишке ашырууну көздөшүп, чек ара баяндамасын жазууда жана чек ара сызыгын түшүрүүдө ТАССРди райондоштуруунун материалдарын колдонушкан деп айтсак болот. Себеби, 1925-жылдын 17-мартындагы Средазликвидком тарабынан даярдалган чек ара жазуусу жана картадагы чек ара сызыктары жогоруда айтылган ТАССРдин волостук картасындагы чек ара сызыгына окшош.

Борбордук Азияда республикаларды улутуна карата түзүү процессинде, жаңы пайда болгон республикалардын жана автономиялык облустардын ичин-

де жүргүзүлгөн райондоштуруу, административдик реформаларды жүргүзүү мезгилинде да республикалар аралык жана ички чек аралардын өзгөрүлгөндүгүн белгилеп кетүү керек.

Жаңы түзүлгөн Кара-Кыргыз Автономиялык Облусунун жетекчилеринин алдында областын аймагында административдик реформаны жүзөгө ашыруу жана райондоштуруу маселелери турган.

Райондоштурууну жүргүзүү боюнча колдонмодо негизги аткарылуучу иштердин бири катары волосттордун тышкы чек арасын аныктоо жана аны картографиялык материалдарга түшүрүп, баяндамасын жазуу болгон.

Кара-Кыргыз Автономиялуу Облусунун ревкому 1924-жылдын 12-ноябрында өзүнүн биринчи пленардык жыйынында облусту алдын ала эки округга (Пишпек жана Жалал-Абад) жана 75 волостко бөлүүнү чечет. Алгач ар бир округду ревкомдор башкарышып, ал эми уюштуруу съездеринен кийин - округдук аткаруу комитеттери, округдук партия комитетинин жетекчилиги астында иш алып барышмак.

Бирок, мезгилдин талабына ылайык Кара-Кыргыз Автономиялык Облусунун революциялык комитетинин отурумунун 1924-жылдын 8-декабрындагы №10 протоколу менен Кара-Кыргыз Автономиялуу облусунун жаңы административдик түзүлүшү бекитилген. Кара-Кыргыз Автономиялуу облусу 4 округга жана 75 волостко бөлүнгөн. Лейлек, Найгут-Кыпчак жана Яукесек-Бостон волостору Ош округуна караштуу болгон [7].

1924-жылдын 23-декабрындагы УПОЛСТОнун алдындагы Экономикалык бюронун отурумунда Кара-Кыргыз Автономиялуу Областынын административдик бөлүнүшү 4 округтан турат деп таанылган [8].

Облустун автономиялык республикага айланышына байланыштуу, ошондой эле эмгекчил калктын көпчүлүгүн мамлекеттик ишке тартууну, мамлекеттик

башкарууну көпчүлүк түшүнгөн тилде уюштурууну, мамлекеттик органдардагы (айылдык кеңештерде) улуттар аралык карама-каршылыктарды жоюуну жана жайкы жайыттарды пайдаланууну жөнгө салуу максатында Кыргыз Автономиялуу Областынын аймагында жаңы райондоштурууну жүргүзүү талабы пайда болгон.

Бүткүл Россиялык Борбордук Аткаруу комитетинин райондоштуруу боюнча комиссиясынын президиумунун отурумунун 1925-жылдын 27-майындагы №8 протоколу менен Кыргыз Автономиялуу облусун райондоштуруу боюнча материалдар бекитилип жана бир айлык мөөнөттө облустун округдарынын ичинде райондук жана айылдык кеңештик административдик бөлүнүшүнүн долбоорун Бүткүл Россиялык БАКнын комиссиясына тапшыруу жагын милдеттендирет [9].

Аткарылган жумуштар боюнча Борбордук Азияны райондоштуруу боюнча комиссиянын Пленумунун 1925-жылы 5-июнундагы отурумунда, комиссиянын төрагасы Дублицкий Кыргызстанды райондоштуруу жөнүндө доклад жасаган.

Бүткүл Россиялык Борбордук Аткаруу комитетинин Президиумунун 1925-жылы 6-июнундагы отурумунун №8 протоколу менен Кыргыз Автономиялуу облусун төрт районго бөлүү сунушу бекитилип, 2 айлык мөөнөт менен Облусту райондоштуруу боюнча акыркы толук долбоорун берүүнү тапшырат [10].

Кыргыз Автономиялуу Облусун райондоштуруу боюнча Комиссия облус боюнча бардык зарыл материалдарды, анын ичинде облустун тышкы чек арасынын баяндамасын жана жаңы округдардын чек аралары көрсөтүлгөн облустун схемалык картасын даярдаган [17].

Облустук комиссия Борбордук Азияны райондоштуруу боюнча комиссиясынын сунуштарын эске алуу менен Облусту бөлүүнүн бир нече вариантын иштеп чыгып, 1926-жылдын башталышына

административдик бөлүүнүн үч вариантын сунуш кылган: 1) төрт округга, 2) үч округга (Пишпек, Каракол-Нарын, Алай) жана 3) райондоштуруунун кантондук системасын киргизүү.

Кыргыз Автономиялуу Облусунун Аткаруу Комитетинин президиумунун 1926-ж. 1-мартындагы токтому менен (№114 протокол п. 3) облусту үч округга жана айылдык кеңештерди сактоо менен райондорго бөлүү максатка ылайыктуу деп табылган. Ошондой эле улуттук райондорду түзүү зарылдыгы таанылган.

Негиздүү себептерден улам жана Кыргызстанды райондорго бөлүү долбоору Борбордук Азияны райондоштуруу боюнча комиссия тарабынан четке кагылганына байланыштуу Облусту райондоштуруу боюнча комиссия кантондук бөлүү системасын киргизүү талапка ылайыктуу деп эсептеген.

УПОЛСТО 1926-жылдын 29-мартында Борбордук Азияны райондоштуруу боюнча комиссиясына жана райондоштуруу боюнча облустук комиссияга административдик ыңгайлуулук жагынан облустун кантондук бөлүнүшү боюнча маселени иштеп чыгууну тапшырат.

Кыргыз Автономиялуу Облусун райондоштуруу боюнча комиссиянын ишинин жүрүшүндө райондоштуруунун ар кандай варианттары иштелип чыгылган жана сунушталган, дискуссиянын жыйынтыгында комиссия облусту кантондорго бөлүү долбооруна токтойт.

Борбордук Азияны райондоштуруу боюнча комиссиянын 1926-жылдын 17-августундагы жыйынынын протоколу менен Кыргыз Автономиялуу Облусун райондоштуруунун жаңы долбоору макулдашылган. Кыргыз Автономиялуу Облусунун Аткаруу комитетинин отурумунун 1926-жылдын 25-августундагы №182 протоколу менен Кыргыз Автономиялуу Облусун райондоштуруунун жогоруда макулдашылган долбоору бекитилген. Борбордук Азияны райондоштуруу боюнча комиссиянын Пленумунун

1926-жылдын 2-5-сентябрындагы №2 протоколу менен Кыргыз Автономиялуу Облусун райондоштуруунун жаңы долбоору бекитилген. Жаңы долбоорго ылайык, буга чейин иштеп келген төрт округ жана 72 волостун ордуна, жети кантон, 52 волость жана 454 айылдык кеңештер уюштурулган [11]. Округдар кайра түзүлүп, волосттор бириктирилген, анын ичинде Лейлек жана Нойгут-Кыпчак волосттору да бириктирилип, жаңы Баткен-Бужум волосту түзүлгөн. Жаңы бириктирилген волосттордун чек ара баяндамалары жазылып, карталарга түшүрүлгөн. Бул чек ара баяндамасы боюнча Средазликвидком тарабынан даярдалган чек ара жазуусу боюнча Өзбек ССРинин курамында калып калган 150 000 га кыргыздардын жери Кыргыз Автономиялуу Облусуна тиешелүү болуп көрсөтүлгөн.

Борбордук Азия боюнча Экономикалык кеңештин Президиумунун отурумунун 1926-жылдын 13-15-сентябрындагы №7 протоколу менен Кыргыз Автономиялуу Облусун райондоштуруу боюнча материалдар бекитилген [12].

Бүткүл Россиялык Борбордук Аткаруу комитетинин алдындагы административтик Комиссиянын 1926-жылдын 16-ноябрындагы отурумунун №36 протоколу менен Кыргыз Автономиялуу облусун райондоштуруу боюнча материалдар каралып, бекитилген.

Кыргызстанды райондоштуруу боюнча баардык материалдар Бүткүл Россиялык Борбордук Аткаруу Комитетинин Президиуму тарабынан 1926-жылы каралып, сессияда А.Орозбеков улуттук-ад-

министративдик бирдиктер жөнүндө доклад жасаган. Бүткүл Россиялык Борбордук Аткаруу Комитетинин Президиуму баяндаманы угуп, автономиялуу республиканы райондоштуруу боюнча бардык материалдарды изилдеп чыгып, райондоштуруу боюнча Кыргыз комиссиясы сунуш кылган Кыргыз Автономиялуу Республикасынын Административдик бөлүнүшү боюнча, буга чейин иштеп келген төрт округ жана 72 волостун ордуна, жети кантон, 52 волост жана 454 айылдык кеңештер уюштурулгандыгы жөнүндө долбоорун бекитүү менен Кыргыз Автономиялуу Республикасынын Административдик бөлүнүшүнүн өзгөрүшү жөнүндө 1926-жылдын 6-декабрында №АУ 15/214 токтомун кабыл алат [13].

Ушул кабыл алынган документтердин курамында ар бир волостун чек ара жазуусу жана картографиялык материалдары болуп, алар да Бүткүл Россиялык БАК Президиумунун деңгээлинде бекитилген. Тактап айтканда, жаңы түзүлгөн Баткен-Бужум волостунун чек ара жазуусу да ушул токтом менен бекитилген.

Белгилей кетчү нерсе, жогоруда айтылган Борбордук Азия республикаларын улутуна карата бөлүштүрүү, административдик реформаны жүргүзүү, экономикалык райондоштуруу жана жаңы түзүлгөн республикалардын жана областтардын чек араларын тактоо иштери СССР БАКнын райондоштуруу боюнча комиссиясы тарабынан көзөмөлгө алынып, даярдалган материалдарды жыйынтыктап, тиешелүү чечим кабыл алуу үчүн СССР БАКына жөнөтүп турулган.

Адабияттар:

1. Аламанов С., Уметалиева А. Трансграничные конфликты. Альманах «Опыт Кыргызской Республики в управлении кризисными ситуациями», – Женева-Бишкек-Рига-София, – 2014.
2. Аламанов С.К. Краткая история и опыт решения пограничных проблем Кыргызстана. – Бишкек, – 2005, 90 с.
3. Джунушалиев Д.Д. Время созидания и трагедий. 20-30 годы XX века. – Бишкек, – 2003.

4. Койчиев А. Национально-территориальное размежевание в Ферганской долине: 1924-1927 гг. – Бишкек, 2001. 117 с.
5. Ожукеева Т. XX век: возрождение национальной государственности в Кыргызстане, – 1993.
6. Сулькевич С. Волость и волостное управление. – М., 1925 г.
7. Протокол №10 заседания Президиума Революционного Комитета Кара-Кыргызской Автономной Области от 8 декабря 1924 года. ГАРФ. Ф. 3316. Оп. 18. Д. 292. Л. 52,53.
8. Протокол №1 заседания Экономического Бюро при Уполномоченном Совете Труда и Оборона в Средней Азии от 23 декабря 1924 года. ГАРФ. Ф. 5677. Оп. 6. Д. 385. Л. 5.
9. Протокол №8 заседания президиума Комиссии ВЦИК по районированию от 27 мая 1926 г. ГАРФ. Ф. 5677. Оп. 5. Д. 36. Л. 4,5,6.
10. Протокол Президиума ВЦИК от 6 июня 1925 года №8. ГАРФ. Ф. 3316. Оп. 18. Д. 252. Л. 118об.
11. Протокол №2 Пленума Средне-Азиатской комиссии по районированию от 2-5 сентября 1926 года. ГАРФ. Ф. 5677. Оп. 5. Д. 36. Л. 30,31,32,33,34.
12. Протокол №7 Заседания Президиума Средне Азиатского Экономического Совета от 13-15 сентября 1926 г. ГАРФ. Ф. 5677. Оп. 9. Д. 36. Л. 35.
13. Постановление Президиума ВЦИК от 16 декабря 1926 г. Ф. 5677. Оп. 7. Д. 221. Л. 39об.
14. Протокол №7 заседания пленума СреднеАзиатского Комитета от 17 марта 1925 г. ЦГАО СССР. Ф. 1235. Оп. 120. Д.32. Л. 8-9.
15. КР БМА. Ф.21. Оп.3. Иш каг.156. 11-Б.
16. Собрание узаконений и распоряжений правительства за 1919 гг. М.: Управление делами Совнаркома СССР. – 1943. 886 с.
17. Проект административно-хозяйственного деления ККАО. ЦГА КР. Ф. 949. Оп. 1. Д. 2. Л. 8,9,10,11,12.